

Položivoty

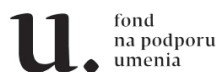

Susanne
Gregor

preložila Paulína Čuhová

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia,
ktorý je hlavným partnerom projektu.

Preklad knihy vychádza vďaka
podpore Spolkového ministerstva
bývania, umenia, kultúry, médií
a športu Rakúskej republiky.

 Federal Ministry
Republic of Austria
Arts, Culture,
Civil Service and Sport

Copyright © Paul Zsolnay Verlag Ges. m. b. H., Wien, 2025

Translation © Paulína Čuhová, 2025

Design and layout © Martin Fek, 2025

Cover art © Daniel Clarke. All rights reserved, 2025. /Bridgeman Images

Slovak edition © Laputa/Literárna bašta, 2025

ISBN 978-80-8283-091-3

Položivoty

Susanne
Gregor

preložila Paulína Čuhová

Domácnosť sú
tí, ktorí vdychujú rovnaký dym.

Juliana Sokolová

J E D E N

Je to tichá smrť. V jedno slnečné májové popoludnie o štrnástej hodine a tridsiatej siedmej minúte Klara padá päťdesiat metrov dolu svahom. Nevydá ani hláska, počuť len rýchle zašušťanie listov, mohla by to byť aj utekajúca srnka. Tlmený náraz, potom ticho. Na mieste, kde ešte prednedávnom stála, je iba niekoľko tenkých konárov, hnedá zem, peň stromu, na ňom smerom von sa zosvetľujúce letokruhy. Aká pokojná a nebojácna bola v tomto poslednom okamihu Klarina tvár, pomyslí si neskôr Paulína.

No ešte stále sa pridríža machom obrasteného stromu, nakláňa sa ponad svah, o ktorom vie, aký je strmý. Niekoľkokrát zakričí Klarino meno, čaká na odpoveď, z vrecka vytiahne mobilný telefón, vidí, že nemá signál, ale dokáže si spomenúť na čistinu, ktorú predtým minuli a kde si skontrolovala displej. Pustí sa stromu, utrie si vlhkú dlaň a urobí niekoľko krokov smerom, odkiaľ práve prišli. Vie, že teraz sa ráta každá sekunda, že by vlastne mala bežať, ale nemôže. Nohy má ťažké, kráča pomaly, stromy tu vyzerajú všetky rovnako, má pocit, že prešľapuje na mieste. Konáre praskajúce pod nohami, čvirikanie vtákov, vzdialený hluk diaľnice, všetko zvuky, ktoré si predtým sotva uvedomovala a teraz jej pripadajú neznesiteľne hlasné. Zapcháva si uši a počuje už len svoj viaznuci dych, sústredí sa na nohy, stopy, ktoré zanecháva. Stala som sa zvieraťom, líškou, pomyslí si. Z odtlačkov jej láb budú čítať, ale nebude to lesník, kto

vynesie záver, čo znamenajú. Možno si tu holými rukami vyhrabe dieru niekde pri vhodnom strome, chladný tmavý domov iba pre ňu. Odtiaľ bude pozorovať poklusom prichádzajúce pátracie oddiely na čele s Jakobom, ten dobre pozná manželkinu turistickú trasu. Dlhým ukazovákom im naznačí vyšliapaný chodník a Paulína bude vo svojej líškej nore čakať na výkrik, ktorý Jakob vydá pri pohľade na manželku. Bude to jeho bolesť, vďaka ktorej Paulína oťažie, bude klesať do nory čoraz hlbšie popri koreňoch stromu. Ten desaťročia obýva jeden a ten istý kus krajiny, pozná každý brloh, každý kameň a každé semeno. Odteraz bude líškou a odtiahne späť do pôvodného terénu, odkiaľ sa už beztak priveľmi vzdialila. Bola príliš dlho preč z domu a bola to chyba, príšerne sa zmýlila, ale teraz si opäť dokáže spomenúť na poriadok vecí a na cestu. Inštinkty sa hlásia, zrýchľuje krok, cíti, kde je čistina, tam vedľa, v diaľke, kde najprv slnko prerazí v tenkých pásoch chladný tieň stromov, tam jej na mobile naskočí malý symbol, tam opäť nachádza svoj hlas, najprv chrapľavý, potom čoraz zreteľnejší. Počujete ma? Potrebujeme pomoc.

Neskôr nedokáže polícii vysvetliť, prečo potrebovala trištvrte hodiny, aby prebehla takú krátku vzdialenosť na čistinu a zatelefonovala, proste nenašla cestu, dokazujú to aj jej stopy, chvíľu v zúfalstve krúžila dookola. To sa stáva, poznamenajú záchranári, dezorientácia následkom šoku. Prinesú jej vodu, na plecيا rozprestrú

deku, hoci sa potí. Neprestajne sa vypytuje na Klaru, ale záchranári jej poskytujú iba striedme informácie. Až neskôr zistí, že keď Klaru našli, ešte žila, no v sanitke zraneniam podľahla. Tridsaťosemročná manželka a matka v štvrtom mesiaci tehotenstva zanecháva jedenásťročnú dcéru, píše sa neskôr v novinách. Ale to už Paulína odcestovala, vysvetlila, že musí ísť za deťmi, pochopili to. Jakob sa ju snaží nasledujúci deň zastihnúť, ale nechce s ním hovoriť, už len polícii odpovedá na spočiatku nezodpovedateľné otázky, ktoré však vždy vedú k tomu istému miestu, a napokon je ich čoraz menej. Neexistuje žiadny motív, smrť ostáva považovaná za nehodu. O tejto verzii príbehu nikto nepochybuje.

Bol to Klarin nápad využiť jarný deň na túru. V tento deň sa zobudila skoro, s nepokojom v nohách zišla po schodoch do obývačky a pootvárala všetky okná. Prie-
van poprehadzoval na písacom stole niekoľko papie-
rov z práce, pridržala ich rukou, opätovne usporiadala
a zaťažila kávovou šálkou, ktorú tam pred pár dňami
zabudla. Predtým by ju Paulína odpratala, napadlo jej,
ale v poslednom čase to už nerobila. Potom jej cez otvo-
rené okno padol pohľad na Magdalenaberg, jeho silueta
sa jasne rysovala na horizonte, a pomyslela si, že tam
hore, na vrchole kopca, ktorý ponúka prekrásny výhľad
na okolie, je možno to správne miesto na scelenie trh-
liny, ktorej pôvod si v podstate nevedela vysvetliť. Je to
len malý úsek smerom na Gebersdorf, približne šesť
kilometrov, budú potrebovať asi hodinu a pol, dostatok
času na dobrý rozhovor. Ale Jakob sa zobudil s bolesťami
chrbta a Ada už nebola vo veku, keď by sa dala na takéto
plány len tak prehovoriť. Ostávame už len my dve, pove-
dala s úsmevom Paulíne, ktorá práve stála za sporákom
a priháralo jej mäso. Vyrazili hneď po obede. Jakob ich
zaviezol k okraju lesa, prehovoril aj Adu, aby išla s ním,
potom si zájdu na zmrzlinu. Dievča ustúpilo len veľmi
nerado, radšej by pozeralo televízor. Napokon sa so za-
mračenou tvárou usadilo vzadu, vtlačilo si slúchadlá do
uší, a keď ženy začali stúpať po úpätí kopca, rozlúčilo sa
s matkou vyčerpaným mávnutím.

Je rovnaké slnečné májové predpoludnie rok predtým, keď Paulína po prvý raz sedí oproti Klare. Rýchlo vytiahne podklady z malého pedantne zbaleného kufra, v ktorom leží kopa starostlivo poskladaných šiat. Klara pozoruje, ako Paulína obozretne triedi papiere, podpísané a opečiatkované dokumenty položí na stôl a posunie ich smerom k nej, ruka pôsobí omnoho staršie ako jej tvár. Klara predstiera, že dokumenty prechádza, v skutočnosti sa jej čísla a slová pred očami rozplývajú a všetko, čo dokáže vyčítať, je, že sú rovnako staré, hoci by Paulíne hádala menej. Paulína sa na ňu usmeje, plné líca jej zmenšia oči, úzke obočie zmizne pod trochu prídlhou ofinou. Hnedé vlasy sa jej lesknú v páse ranného slnka, ktoré jej z okna padá na hlavu, ruky má položené na stole a Klara si uvedomuje, že vlastne nemá žiadne otázky. Niečo na tom, ako sa táto Slovenka ovláda, pôsobí na ňu upokojujúcim dojmom. V agentúre hovoria, že máte veľmi dobrú nemčinu, poznamená a Paulína vysvetľuje, že sa ju učila v škole a neskôr aj na univerzite, pár semestrov, no potom prišiel prvý syn, povie a položí si ruku na mäkké brucho, akoby bol ešte stále v ňom. Teraz má šestnásť, ale nezabudla som. Jej prízvuk sa Klare páči, nepotkýna sa o slová, vytvára si vlastnú verziu nemčiny, v ktorej má aj každá chyba svoje miesto. Kde budú deti, pýta sa Klara, kým budete celé týždne u nás? Dozrie na nich svokra, odpovie Paulína a zastrčí si prameň vlasov za ucho, už sú veľkí, žiadne bábätká,

dva týždne bezo mňa, žiadny problém, zatelefonujeme si, doplní. To je dobre, odvetí Klara a zhrnie dokumenty zo stola. Podťe a zoznámte sa s matkou, navrhne. Keď však vstáva od stola, zmocní sa jej strach, že ak bude mať matka zlú náladu, mohla by jej teraz všetko skaziť. Zatiaľ čo Paulína kráča popredu po schodoch, chcela by sa rozbehnúť, vyjsť nahor o niekoľko sekúnd pred ňou, byť s matkou osamote, zašepkať jej do ucha, buď trochu milá, mama, prosím ťa. Keď obe vojdú do izby, Irene ani len nezdvihne zrak, sedí a pozerá televíziu. Po predchádzajúcich dvoch pokusoch už o opatrovatelke nechce ani počuť, ale skôr než stihne Klara niečo povedať, Paulína si položí ukazovák na pery a pokrúti hlavou. Nechajte to na mňa, zašepká a vojde dnu sama. Klara zastane vo dverách a díva sa, ako si Paulína opatrne sadá vedľa Irene, ktorá s napätím sleduje televízny kvíz. Jedna noha preložená cez druhú, na nich tenká biela nočná košeľa, jedna ruka položená na hrudníku, druhou si podopiera bradu, jedna noha sa hompáľa a balansuje s visiacou papučou. Pery sa jej pohybujú, akoby hádala spolu so súťažiacimi, ale možno len naraz opakuje s blondávyim moderátorom, ktorého frázy pozná naspamäť. Tím otec a syn bojuje s moderátorovými otázkami, podfarbenými dramatickou hudbou, ktoré vlastne nie sú vôbec ťažké. Akou jednotkou sa meria elektrický výkon, wattmi alebo voltami? Voltami – napíše dospelý syn na tablet a obe ženy sa naraz zasmejú, Irene chrapľavo a drsne, Paulí-

na s potlačeným posmeškom. Ten nie je zvlášť bystrý, konštatuje Paulína a Irene potrasie hlavou, divili by ste sa, čo všetko ľudia nevedia. Povie to do televízora, k opatrovateľke sa ani neobráti a Klara, ktorá ich pozoruje od dverí, už vie, že sa ľady prelomili a Paulína sa vyzná. Vie, že Paulína ostane. Potichu spraví krok smerom dozadu, nechá ich spolu samy, zíde nadol, postaví vodu na čaj a cez okno sa díva do záhrady, kde Ada na trampolíne po doskoku robí stojky. Pod' von, kričí dievča, ktoré cez sklo rozpozná matku, a prvý raz po dlhých mesiacoch má na to Klara znovu čas a chuť. Vypne rýchlovarnú kanvicu, otvorí dvere na terasu, prejde cez záhradu a vyšplhá sa k dcére na trampolínu.

Nechceli nikoho zamestnať načierno, v tom boli Klara a Jakob zajedno. Nech sa o všetky potrebné veci postará agentúra, na peniazoch to nesmie stroskotať, jej matka to mala ťažké, nech sa o ňu aspoň teraz niekto poriadne postará. Od infarktu sa občas nedokáže zorientovať a zabúda, kde je, čo niekedy spôsobuje komplikácie, napríklad keď sa sama vyberie na nákup. Celkom jednoduché veci ako varenie, prechádzky alebo kúpanie už nesmie robiť sama, čo si nechce pripustiť. Ustavičná kontrola ju dráždi, môže sa stať, že bude reagovať nevrlo, hľadáme teda niekoho, kto je, no, kto je odolný, vysvetľuje Klara šéfke agentúry, ktorá sedí pred ňou, má vysoko vyčesaný blondavý vrkoč, robí si poznámky a prikyvuje. Perom, ktoré drží v ruke s dlhými pestrými nechtami,

si zapisuje slová zábudlivá, náladová, odolná, a keď Klara vidí, čo si zapísala, chce naraz všetko odvolať. Nie, také zlé to nie je, opravuje sa, ona je v podstate dobrý človek, je to len dôsledok infarktu, takzvané delírium, určite ste už o tom počuli, no možno aj nie, lekári každopádne hovoria, že je to reverzibilné, nádej na zlepšenie teda existuje, povie a žena s úsmevom zodvihne zrak od poznámok, to všetko sme tu už mali, upokojí Klaru, nerobte si starosti.

Tá veta ju uchlácholí a ešte chvíľu v nej doznieva. Kým doma krája uhorky do šalátu, cíti, ako sa jej v hrudnom koši čosi roztvára. Nájdú niekoho, kto sa v takomto niečom vyzná, a ona sa bude môcť znovu vrátiť do starej roly dcéry, ktorá raz za deň nakukne do matkinej izby, pohladí ju po ruke a povzbudí ju. Tak ako to má byť a ako to predurčila príroda. Znovu bude môcť vziať viac hodín a zákaziek a Reinhardovi dokáže, že z nej musí urobiť spoločníčku. Bude mať viac času na Jakoba, už roky túžiaceho po druhom dieťati. Dieťati, ktoré Klara doteraz dokázala úspešne odmietať. V tento deň jej dokonca pripadalo možné aj toto, prečo nie, povie si, prečo Ade nedarovať bračeka alebo sestričku. Alebo možno konečne znovu niekam pocestujú. Reinhard rozprával o Japonsku s takým nadšením, že sa v Klare prebudila túžba po dlhom lete kamsi, kde zabudne na všetko, čo zanechá v údolí Kremsu. Človek, ktorého jej sprostredkuje agentúra, nech už je to ktokoľvek, jej prinavráti

život a ona naň proste nadviaže na mieste, kde skončil matkiným infarktom. Nie. Teraz, pretože videla, ako rýchlo sa všetko môže skončiť, si už nenechá uniknúť žiadnu šancu, pomyslí si a očistí dosku na krájanie, utrie vlhký nôž, vytiahne z príborníka vidličku a posadí sa s uhorkovým šalátom za stôl. Začne ešte raz od začiatku.

Tri mesiace sa snažila sama. Zredukovala hodiny v kancelárii – na obávaných tridsať, s ktorými už človeka neberú vážne. Zákazky, ktoré jej od tej chvíle prideli, inak dostávali iba polosústredené mladé mamičky, ktoré každý druhý týždeň potrebovali óceerku, šéfovi však vysvetlila, že je to len dočasné, matke sa určite opäť polepší. Reinhard to vzal na vedomie čudným pokynutím hlavy, je to tvoje rozhodnutie, povedal, ale poznáš trh. Trh poznala. Keď viac ako pred dvanástimi rokmi u Reinharda začínala, boli len oni dvaja a hromada zákazníkov s nerealistickými želaniami. Kompletne presklené stropy v obývačke, ornamentami vyzdobené fasády domov s vežičkami a arkiermi, kozuby v kúpeľni. Reinhard rýchlo pochopil, že nie je dôležité realisticky naladiť zákazníka, ale, naopak, umne oboplávať zákony a nariadenia, aby boli schopní zrealizovať hocijaký nápad, nech už je akokoľvek bláznivý. Tak sa stal tajným tipom a získal si prístup do kruhov, ktorým chcel slúžiť. Čoskoro si mohol dovoliť zamestnať viac architektov a vyberať si zákazky. Medzitým už Reinhard kreatívne pracuje len vo výnimočných prípadoch. Zamestnáva

ho vedenie firmy a cestovanie na veľtrhy a kongresy. V kancelárii ho zastupuje Klara, zaškoľuje, vyberá nových zamestnancov, žiada zvýšenia platu a dostáva ich. Všetci títo ľudia, povedal jej raz na vianočnom večierku podnapitý Reinhard a ukázal na svojich zamestnancov, sa ti ani spolovice nevyrovnajú. Klara to nepochopila zle. Vedela, že je na najlepšej ceste stať sa spoločníčkou a že tu ide o veľa peňazí.

Ale krátko po tomto večierku prišiel telefonát. Zadychčaný Jakob, ktorý rozprával niečo o matke, bolo však nemožné, aby myslel ju, Irene, ktorá mala vždy všetko a všetkých pod kontrolou. Jakob to musel zopakovať viackrát, kým Klara pochopila. Telefón jej vyklízol z ruky. Chcela ho položiť, chcela to prepočúť, všetko, len nie infarkt. Klara niekoľko týždňov navštevovala matku v nemocnici, kde ležala v kóme a lekári sa vyhýbali priamym vyjadreniam, bolo to ako minca, ktorú človek vyhodí do vzduchu, matka sa mohla buď prebrať, alebo aj nie. Nerozhodná, aká Irene vždy bola, sa vrátila, ale len spolovice, mozog si z nej strieľal, akoby podliehal vlastným zákonom, ktoré sa vymanili lekárske prognózy. Chvíľu ešte dúfali, že by mohla bývať sama ako pred infarktom, o ústave sociálnej starostlivosti nechcela ani počuť. Chcela robiť všetko sama, ako to robievala vždy, a Klara ju nedokázala presvedčiť, že jej hrozí nebezpečenstvo, jej aj iným, keď kráča uprostred vozovky, keď odpadne v autobuse, keď odrazu v super-

markete zabudne, kde býva. Ísť do kancelárie bolo ako nechať doma malé dieťa, na poradách sa ledva sústredila, vypadávali jej details dôležitých zákaziek, príliš veľa emailov a telefonátov musela delegovať na spolupracovníkov, ktorí mali primálo skúseností a napáchali viac škody ako osohu, zatiaľ čo odvážala zmätenú matku na vyšetrenie k lekárovi alebo ju musela vyzdvihnúť, alebo ešte horšie, v dohodnutom čase sa vôbec nenachádzala na dohodnutom mieste. Spočiatku ju ešte horúčkovo hľadala a zväčša ju našla niekde v blízkosti stanice, kde chcela nastúpiť do vlaku, ale potom to vzdala a čakala na Irenin návrat alebo na telefonát. Aspoňže miesto, kde bývali, nebolo veľké, ľudia ju poznali, Klare zatelefonovali a dali jej vedieť. Chaos a ustavičné cesty do matkinho bytu ju vyčerpávali. Akoby Irenin zmätok zachvátil aj ju, takmer nebola schopná domyslieť veci do konca, už skoro nevedela, koľkého je, a napriek únave ležala v noci bdelá a búšilo jej srdce. Matka sa stala pokazeným kolieskom v hodinovom strojčeku jej dní, ktorý všetkých ostatných plietol, a Klara ručičkou, nonstop sa krútiacou v kruhu. Napokon sa vyčerpaná rozhodla a našla miesto v domove sociálnej starostlivosti bez toho, aby sa Irene opýtala, a keď nastal ten deň, vlastnoručne jej pobalila kufor. Viem, že nechceš, mami, ale ja už takto viac nemôžem, je to to najlepšie pre nás všetkých. Jakob, ktorého si Klara zavolala ako posilu, stál v kúte izby a krútil hlavou, vedel, že nemá zmysel strkať Irene proti jej vôli do